

Itá a nemzetközi gyakorlatban, a kormányzati szerepek, preferenciák, különös tekintettel a közigazgatási, üzleti és civil viszonyokra

Az információs társadalom programok és minősítések megszervezése a technológiai ismérveken túl a közösség(hálózat)szervezések és információstudatos (intelligens, tudás stb.) térszerkezetek fejlesztésével párosultak, azokra irányulnak. A területi (térszerkezeti) stratégiai fejlesztési koncepciókban kiemelt hangsúlyt kapnak a közösségépítő hálózatok (mint pl. a National Community Building Network példája az amerikai információs társadalomban), amelyekkel kapcsolatban a következő (internetes közösségi) szempontokat emelik ki:

- erősíteni a közösségeket holisztikusan (integráció a hagyományos közösségfejlesztés és a humánszolgáltatás-stratégia között):
- létrehozni helyi kapacitásokat a problémamegoldásra, kapcsolatokat létesíteni (és ápolni) a közösségek és a forrásintézmények között:
- nézet(azonos) közösségeket szervezni a kisebb lokalitásoktól a nagyobb regionális méretekig, felszámolni a gazdasági és/vagy társadalmi izolációkat, integrálni a gyenge közösségeket és a mainstream-lehetőségeket:
- faji és etnikai problémák kezelése mint gazdasági és társadalmi hátrányok felszámolása:
- felismerni a regionális és lokális közösségi értékeket mint informális (és informacionális) hálózatszervező minőségeket, erősíteni azokat:
- gyorsabb, szélesebb és mélyebb részvétel (elköteleződés) fejlesztése, szervezése a politikai döntésekben, kompetenciaközösségek szervezése a saját (helyspecifikus) problémák megoldására:
- számítási, mérési, minősítési mechanizmusok és eljárások készítése, adaptálása a közösségi normák szellemében, a fejlesztési történések értékelésére.

Az információtudatos fejlesztési politikák alapja egy új gazdaságirányítási szemlélet is, amit az új, reflexív gazdaságfigyelő (értékelő, elemző) információs rendszerszemlélet táplál, amit a fokozott (gyorsabb és széleskörűbb) információcsere és a gyorsabb politikai revíziók (adjustment) követnek, ill. az ún. intézményi tanulás követi mint a tudás bázisú gazdaság-, politika- és társadalom-irányítás egyik új stratégiai módszere. A regionális és lokális fejlődés alapjait, motorját a tudományos (excellence) centrumok¹ alkotják, amelyek információ-, ismeret-, tudásbázisait a helyi igényeknek megfelelően

mobilizálják.

Az európai ITá-paradigma megalapozó programjai

A regionális és lokális fejlesztéspolitika prioritásait illetően is döntő az információtudatosság, mikor az ipari és a mezőgazdasági profilok teljes revíziója szükséges, pl. a vidékfejlesztés távlatainak kijelölésekor.² A fent említett szempontok szerinti elbírálásban fontos egységesen látni az EU fejlesztési forrásszervező szemléletét, amennyiben a regionális fejlesztési (ERDF), a szociális (ESF), az agrárorientációs és garanciaképző (EA-GF), a közösségi kezdeményezések (LEADER, INTERREG), kohéziós, ill a felhasználóbarát információs társadalom (IST) programok alapjait az információtudományos rendszerszemlélet alapján fogalmazták meg, működtetik.

A szorosabban vett információ(szakma)politikai programokat nézve az EU először a STAR, a Telematique, majd az ORA programokkal célozta meg a regionális információs társadalmat, az információtudatos (intelligens) régió fejlesztését. És mielőtt e programok útjukra indultak, minősíteni kellett a célterületeket, amit az egységes „index of rurality” alapján végeztek el. (Eszerint az EU 1%-a városi és 62%-a vidéki, falusi környezet, a 153 milliós lakosság harmada él a vidéken, ahol az össz-GDP 20%-a képződik.) Az információtudatos és tudás alapú fejlesztési politika a városi és vidéki környezet, az ipari és mezőgazdasági termelési struktúra és adottságok revíziójával, az „integrated rural development” programstratégia alatt

- igyekeztek felmérni a jövedelemtermelést (mennyire irányítja a tradíció és mennyiben a gazdasági racionalitás: milyen alternatív (jövedelem)termelési megoldások lehetségesek:

- megvizsgálták milyen megoldások jöhetnek szóba a gazdasági szabályozók megváltoztatásával, ill. más területeken (oktatás, egészségügy stb.) gerjeszthető innovációs kényszerrel:

- megcélozták a legfejlettebb csoportok (a középrétegek) elérését a lokalitásokban, vállalkozási potenciáljuk segítségével a munkahelyteremtési esélyeket javítani stb.:

- megpróbálták elérni (és nem ritkán megkövetelni), hogy a lakosság aktívan vegyen részt a fejlesztési erőfeszítésekben:

- azonnali és radikális racionalizálást hajtottak végre az állami, kormányzati, önkormányzati adminisztrációkban.³

A fejlesztési modellek szemlélete

Az információs társadalom-programok fejlesztési modelljeit tárgyaló művek (köztük is a Castells-i fejlődésmodell) szerint a fejlesztés informacionális módja nem (lehet) spontán, csak (információ)tudatos. Amennyiben a számítógépes készségek terjedése révén javul a termelékenység, hatékonyság, eredményesség mindenütt. A vonatkozó decentralizációs trend, ill. az integráció nyomán új (gazdasági) aktorok lépnek be

globális és egyben lokális piacra. Ezalatt egyre határozottabb, permanens szegregáció megy végbe a magasan kvalifikált tudásmunkás (döntéshozók) és a (rugalmas) fizikaiak között. Jellemzően erős az információáramlás ellenőrzése az erőcsoportok, befolyásellenőrök, lobbik részéről, de a kormánynak, önkormányzatnak be kell avatkozni a társadalmi dinamika és értékrend nevében.

Jellemző fejlemény pl. a városi és vidéki régiók közötti viszony megváltozása, a súlyos gondot jelentő helyi hiányok kialakulása pl. azzal, hogy konfliktus van a „tudásmunkások” iránti kereslet és az azokat kibocsátó oktatási kapacitások között. Vagy azzal, hogy a gazdasági/politikai aktorok és szervezetek jobban hagyatkoznak a globális gazdasági/politikai törvényszerűségekre, és kevésbé a helyi társadalom szociális összefüggéseiből következő törvényszerűségekre.

Jellemző fejlemény az aktorok térbeli elhelyezkedése fontosságának növekedése, a mono- és/vagy policentrikus térség, a lineáris vagy egytevékenységű térség, általában a kistérségek orientációjának gondjai, a vonatkozó makrokommunikációs programok szervezése, hogy a regionális programot tervező, szervező, kivitelező miként teheti egymás partnereivé a gazdasági aktorokat, miként szervezi egymást erősítő hálózatba azokat stb.

Jellemző minőség a humántőke és az információs vagyon viszonya, amelyek minősítése fel nem tárt, ill. eléggé elhanyagolt Mo-on. A családi információs vagyon mint humántőke-készlet szerepe a belső migrációban, ill. a helyben maradásban válik fontossá, amennyiben helyspecifikus és nem specifikus tudásból áll. A helyspecifikus információtőke és humántőke az egyén, ill. a család helyi érvényesülésében testesül meg, a foglalkozásának és munkakultúrájának története alapján.

Az online vagy e-kormányzattal kapcsolatos tapasztalati anyagok esszenciája

A téma logikai vezetője a „good governance” koncepció és elv, aminek alapján a megyei és városi, a városi és községi térségi információs rendszerek működését minősíthetjük úgy, ahogy a Toffler-féle Progress of Freedom Foundation megszövegezte a 21. századi, „harmadik hullámos” kormány és önkormányzat működését (amelyik kicsi, de nem gyenge, on-line elérhetőségű, nyílt platformok dokumentálják működését).⁴

Az „online kormányzás” címszó alatt az EU-ban a következő állami, országos, regionális és lokális információs rendszerek, ill. fórumok közvetlen elérését kellett biztosítani (a sorrend is sokatmondó a magyar modell szempontjából):

- statisztikai (állami gazdasági, társadalmi, népességszámítási stb. nagyrendszerek):
- mezőgazdasági (árupiaci termék- és árinformációs regisztrációs, közvetítő szolgáltatások stb.):
- oktatási (állami regisztrációs, minősítő, pályázati, diákcsere stb.):
- közegészségügyi (orvosi) és ellátási (állampolgári) regisztrációs, szakmai és laikus közösségi (beteghálózat) stb.:

- jogi és pénzügyi szabályozási:
- állami és magán gazdasági, üzleti regisztrációs:
- kifelé irányuló, külpiazi kereskedelmi (egymásközi és kontinentális) stb.:
- természeti, erőforrás-, energia-, időjárás-előrejelző stb.:
- idegenforgalom, vendéglátóipari:
- föld-, víz-, légtérhasználati:
- földtulajdon, infrastruktúra, közműterkép stb.

A központi megyei, regionális, lokális fejlesztési szervezetek informatizációs erőfeszítései a következő területekre koncentrálnak:

- közérdekű, közhasznú és közbiztonsági információs rendszerek, ill. szolgáltatások felállítása állami és uniós informatizációs programok segítségével:
- a városi, falusi, községi információs közművek felépítése:
- a „beruházni az emberbe” típusú programok.

Az információs közművek építése központi akaratot igényel, ill. a regionális jövedelemtérképek szerinti infrastruktúra-támogatásokat kell alkalmazni. A stratégiai operatív szempontok itt a következők.

Az állami/kormányzati, önkormányzati bürokrácia folyamatos képzése, konzultáció típusú tájékoztatása, az információtudatos (ami forrásismeret- és szolgáltatási készségjavulást is jelent) magatartás elérésére.

Állami/önkormányzati (központi és hiteles) információkibocsátók online összekötése egymással, a teleházakkal stb.

Nemzeti, regionális, térségi informatizációs programok bonyolítása (állami), koordinálása (magán).

Az ügyintézés számítógépesítése (szingapúri számítások szerint az 1986-os hasonló program minden egyes dollárja 2,71 dollár megtakarítást jelent ma).

A mérési és minősítési követelmények szerint minden intézmény éves információs jelentést köteles készíteni, beszámolva a programok haladásáról.

A folyamatosan keletkező, születő, érkező stb. vonatkozó információ folyamatos értelmezése és értékelése, vállalkozástámogatás, szociális kohézió, egészségügyi korrekciós programok stb.

Erős helyi információs ipar fejlesztése, ami az ipari és az agrártermelés, szolgáltatások sokkal eredményesebb működését elősegítő intermedier-vállalkozások szervezésének segítségét jelenti. Itt jelenik meg a mikroszférában a reindusztralizáció (az információtudatos iparpolitika), az ipari és az agrár új viszonya.

Végül önkormányzati feladat a helyi lakosság és vállalkozások segítése az elektronikus hálózatokhoz csatlakozásban.

A „beruházni az emberbe” típusú regionális program (amely egyébként generikus program „is” az EU-ban) mikroszinten pl. a következőket jelenti.

Felmérni az információtechnológiai humánerőforrást a térségben, megtervezni a javítás lehetőségeit.

Az információtantárgy (számítástechnika, informatika, információmenedzsment) oktatása és képzése alapjainak megteremtése.

Iskolai/háztartási PC-k biztosítása, ill. éves felmérése a rendelkezésre állásnak.

A térség túltermelési készleteinek (gyümölcs, tej stb.) iskolai szolgáltatásba adása az eü/szocpol/kohéziós támogatások terhére.

Nemzeti és helyi közösségépítő programok szervezése a közös érdeklődés alapján.

A szerteágazó fejlesztési területek egyik döntő témája a digitális személyiség (digital individual, digital persona) minősítése, hitelesítése és érvényesítése. Az aktív vagy passzív digitális személyiség (legyen az beteg, rab, nyugdíjas, vagy átutalásban fizetését kapó dolgozó, bankszámlatulajdonos stb.) nagy kihívás a legtöbb államban, de lehet cél a csatlakozás idejére, hogy mindenki digitális személyiség lehessen (ami egy új részvétel és politikai véleményformálás alapja is).⁵

Az elektronikus kormányzat témakörben - az információs társadalom programokban a technológiai készségek biztosításán túl -, a Foucault-i governmentalitás elvet követve, a centralizáció és koordináció címén azt az állami kompetenciát képviselik következetesen, amelyik az információ közjó jellegét biztosítja. Másrészt az intenzifikális révén a társadalom és az egyén szintjén is felerősítik a gazdasági növekedésre, az életminőséget javító megoldásokra fogékonyságot. Harmadrészt az új ismeret/tudáshasznosítási formák révén az előző két összetevő elemeinek adaptálását segítik.⁶

Hivatkozások

1. Global Reserach Village. OECD, Science Technology Industry Review, 1999/24.sz. p.124
2. Lovering,J.: New Regionalism: theory led by policy. = International Journal of Urban and Regional Research, 1999/2.sz. p.370-395.
3. Targowski,A.S.: Strategies and Architecture of the Electronic Global Village. The Information Society, 1990/3.sz. p.187-202.
4. Toffler,A. et al.: „A Magna Charta for the Knowledge Age.”: 1994, aug.22. =

<http://www.pff.org>

5. The Digital Individual. Special Issue. = The Information Society, 1994/2.sz.

6. Tudástársadalom és tudásmunkás, a vonatkozó ismeretek összegzése. in: Technology Analysis and Strategic Management, 1999/1.sz. p.5-16., 1999/3.sz. p.287-300.